

Sygn. akt IV KO 133/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 maja 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Paweł Wiliński (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Kazimierz Klugiewicz

SSN Małgorzata Wąsek-Wiaderek

Protokolant Olga Tyburc-Żelazek

w sprawie **M. M.**,

po rozpoznaniu w Izbie Karnej, na posiedzeniu w dniu 10 maja 2022 r.,
z urzędu, na skutek sygnalizacji potrzeby wznowienia postępowania w trybie art.
542 § 3 k.p.k., zawartej we wniosku obrońcy skazanego o wznowienie
postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 8 października 2020 r., sygn. akt II AKa [...],
utrzymującym w mocy wyrok Sądu Okręgowego w K.
z dnia 21 stycznia 2019 r., sygn. akt II K [...],

1. na podstawie art. 542 § 3 k.p.k. w zw. z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. wznawia postępowanie karne zakończone prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 8 października 2020 r., sygn. akt II AKa [...], utrzymującym w mocy wyrok Sądu Okręgowego w K. z dnia 21 stycznia 2019 r., sygn. akt II K [...] w stosunku do M. M., a na podstawie art. 545 § 1 k.p.k. w zw. z art. 435 k.p.k. także w stosunku do J. T.;

- 2. uchyla wyrok Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 8 października 2020 r., sygn. akt II AKa [...] w części odnoszącej się do M. M. i J. T. oraz przekazuje w tym zakresie sprawę Sądowi Apelacyjnemu w [...] do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym;**
- 3. zwraca M. M. opłatę od wniosku o wznowienie postępowania w kwocie 150 (sto pięćdziesiąt) złotych;**
- 4. obciąża Skarb Państwa kosztami postępowania wznowieniowego, w tym wydatkami w kwocie 20 złotych.**

UZASADNIENIE

Wnioskiem z dnia 9 września 2021 r. obrońca skazanego M. M. zwrócił się do Sądu Najwyższego o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 8 października 2020, sygn. akt II AKa [...], utrzymującym w mocy wyrok Sądu Okręgowego w K. z dnia 21 stycznia 2019 r., sygn. akt II K [...]. Wskazał w nim na potrzebę rozważenia wznowienia postępowania karnego z urzędu na podstawie art. 542 § 3 k.p.k. w zw. z art. 544 § 2 k.p.k., ze względu na wystąpienie bezwzględnej podstawy odwoławczej z art. 439 § 1 pkt. 2 k.p.k. w zw. z art. 77 ust. 1 pkt. 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych. Wnioskodawca podniósł, że orzekający w sprawie sąd był nienależycie obsadzony, albowiem w składzie Sądu Apelacyjnego w [...] zasiadał SSR R. P., delegowany przez Ministra Sprawiedliwości „do pełnienia obowiązków sędziego w Sądzie Apelacyjnym w [...] na czas pełnienia funkcji prezesa Sądu Okręgowego w R.”, a więc sędzia delegowany do sądu wyższego rzędu i to o dwa szczeble, powołany jednocześnie na stanowisko Prezesa Sądu Okręgowego w R., oraz będący członkiem obecnej Krajowej Rady Sądownictwa, co może rodzić wątpliwości co do bezstronności i niezawisłości sędziego.

W pisemnej odpowiedzi na wniosek, która wpłynęła 2 lutego 2022 r., prokurator Prokuratury Regionalnej w Ł. delegowana do Prokuratury Krajowej wniosła o stwierdzenie, że brak jest podstaw do wznowienia z urzędu na podstawie art. 542 § 3 k.p.k. postępowania sądowego zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 21 stycznia 2019 r., sygn. akt II AKa [...],

utrzymującym w mocy wyrok Sądu Okręgowego w K. z dnia 21 stycznia 2019 r., sygn. akt II K [...].

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Wskazana w niniejszym wniosku sygnalizacja potrzeby wznowienia postępowania z urzędu okazała się skuteczna. W sprawie wystąpiła bowiem tzw. bezwzględna przyczyna odwoławcza z art. 439 § 1 pkt. 2 k.p.k., która doprowadziła do wznowienia postępowania i uchylenia prawomocnego wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 8 października 2020, sygn. akt II AKa [...] w odniesieniu do skazanych M. M. i J. T., oraz przekazania sprawy w tym zakresie Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

Sąd Najwyższy stwierdził z urzędu, że w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w [...] w sprawie sygn. akt II AKa [...] zaistniała tzw. bezwzględna przyczyna odwoławcza z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. w postaci nienależytej obsady sądu, w postaci wadliwej delegacji sędziego SSR del. do SA R. P. (k. 4821).

W swoim orzecznictwie Sąd Najwyższy wielokrotnie wypowiadał się co do wpływu delegowania przez Ministra Sprawiedliwości sędziego do pełnienia funkcji w sądzie wyższego rzędu „na czas pełnienia funkcji prezesa sądu” na zaistnienie podstawy uchylenia wyroku z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. (zob. wyroki z: dnia 25 maja 2021 r., IV KK 70/21; dnia 6 lipca 2021 r., IV KK 295/21; dnia 21 lipca 2021 r., II KK 208/20; dnia 25 sierpnia 2021 r., IV KK 152/21; dnia 2 września 2021 r., V KS 24/21; dnia 9 września 2021 r., IV KK 384/21; dnia 16 września 2021 r., IV KK 256/21; dnia 28 października 2021 r., II KO 18/21; dnia 7 grudnia 2021 r., V KK 536/21; dnia 8 grudnia 2021 r., IV KK 133/20, dnia 26 stycznia 2022 r., V KK 101/21; dnia 23 lutego 2022 r., II KO 96/22). Dostrzec przy tym trzeba, że w sprawach IV KK 70/21, IV KK 295/21, IV KK 152/21, IV KK 384/21, IV KK 256/21, IV KK 133/20 Sąd Najwyższy odnosił się bezpośrednio do prawidłowości delegacji do Sądu Apelacyjnego udzielonej sędziemu Sądu Rejonowego w J. R. P., tj. tej samej delegacji, która stanowiła podstawę do orzekania w sprawie niniejszej.

Sąd Najwyższy w niniejszym składzie w pełni podziela dotychczasowe stanowisko w tym zakresie i odwołuje do argumentacji zawartej w powołanych orzeczeniach Sądu Najwyższego. Niezgodna z przepisami ustawy (art. 77 ust. 1

pkt. u.s.p.) praktyka tzw. delegacji prezesowskich, tj. delegowania sędziego sądu niżej instancji do sądu instancji wyższej (w tym przypadku o dwie instancje tj. z sądu rejonowego do sądu apelacyjnego) na czas pełnienia funkcji prezesa w tym, albo jak w przypadku sędziego R.P. w innym jeszcze sądzie, do tego powiązanie delegacji do orzekania w Sądzie Apelacyjnym z pełnieniem funkcji prezesa Sądu Okręgowego niewątpliwie może budzić u zewnętrznego obserwatora wymiaru sprawiedliwości zasadnicze obawy o zachowanie przez sędziego bezstronności i nieawisłości przy rostrzygnięciu jego sprawy.

Podkreślić wypada, że obowiązujące prawo zna dwie formy delegacji sędziego za jego zgodą przez Ministra Sprawiedliwości do pełnienia obowiązków sędziego lub czynności administracyjnych w innym sądzie równorzędnym lub niższym, a w szczególnie uzasadnionych wypadkach także w sądzie wyższym. Pierwsza z nich to delegacja na czas określony, nie dłuższy niż dwa lata. Druga zaś to delegacja na czas nieokreślony.

Wyjątkowość tej instytucji wyklucza możliwość przyjęcia postulowanej niekiedy swobodnej wykładni tych przepisów prowadzącej do przełamania reguł wykładni językowej, zasadniczo jednoznacznej w tym przypadku. Żadna z przyjmowanych powszechnie reguł wykładni, w tym szczególnie reguł wykładni systemowej, gwarancyjnej czy prokonstytucyjnej nie pozwalają na przełamanie jednoznacznych reguł wykładni językowej. Nie sposób racjonalnie przyjąć, że delegacja „na czas pełnienia funkcji prezesa” jest przed upływem 2 lat delegacją „na czas określony, nie dłuższy niż dwa lata”. Nie jest to bowiem delegacja określona na podstawie bezpośredniego kryterium czasowego, lecz funkcjonalnego. Nie jest też, co oczywiste „delegacją na czas nieokreślony”. Jej czas minimalny nie jest znany, limitowany zachowaniem zaufania ze strony Ministra Sprawiedliwości wobec sposobu pełnienia funkcji prezesa sądu, a maksymalny jest teoretycznie ograniczony długością kadencji. Nadto, taka delegacja nie podlega kontroli sądowej i może być w każdym czasie bez podania powodów odwołana. Skoro nie jest żadną z tych ustawowo dopuszczalnych form delegacji, lecz w istocie nieznaną ustawie formą samoistną powiązaną z zależną od woli Ministra Sprawiedliwości funkcją prezesa sądu, to jest formą pozaustawową, przyjętą przez dowolne uznanie, które wszak w przypadku reguł gwarancyjnych (jakimi są reguły

właściwości sądu) i instytucji opartych na zasadzie wyjątku (delegacja do pełnienia urzędu sędziego w innym sądzie – tu wyższego rzędu) nie może być prawnie skuteczne.

Względy gwarancyjne, w tym zakres gwarancji konstytucyjnych ustrojowych (m.in. art. 45 ust. 1 Konstytucji, art. 176 ust. 2 Konstytucji, przepisy u.s.p.) nakładają na sądy i sędziów obowiązek szczególnej dbałości o przestrzeganie reguł zapewniających stronom postępowania prawo do bezstronnego i niezawisłego sędziego, a tym samym do niezależnego sądu. Każdy zatem wyjątek od tych reguł musi być stosowany ściśle i tylko w granicach przewidzianych prawem. Swoboda w kreowaniu nowych, pozaustawowych w istocie instytucji, rozszerzających owe wyjątki w przypadku nowych i nieznanych ustawie form delegacji sędziowskiej nie stanowi dowodu na elastyczność systemu prawnego, lecz jest próbą obejścia tych gwarancji. Nawet więc zatem jeśli w konkretnej sytuacji orzekanie przez sędziego tak wadliwie delegowanego nie musi prowadzić do rzeczywistego i dolegliwego pozbawienia strony bezstronnego sędziego, to z pewnością obala domniemanie tej bezstronności, a zatem stanowi naruszenie gwarancji prawa do bezstronnego sądu w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji, której wyrazem jest m.in. zawarty w art. 439 § 1 pkt. 2 k.p.k. nakaz eliminacji orzeczeń wydanych w tak wadliwej formie.

Konsekwencją orzekania przez sędziego w ten sposób wadliwie delegowanego jest zaistnienie bezwzględnej przyczyny odwoławczej z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. W związku z powyższym aktualizuje się podstawa do wznowienia postępowania z urzędu w trybie art. 542 § 3 k.p.k., co jednocześnie powoduje konieczność uchylecia wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] w odniesieniu do skazanego M. M., a z mocy art. 545 § 1 k.p.k. w zw. z art. 435 k.p.k. także do skazanego J. T. i przekazania temu Sądowi sprawy w tym zakresie do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym. Stwierdzenie wystąpienia podstawy wznowienia postępowania karnego z urzędu nie odnosi się do uniewinnionego prawomocnie J. Ż., co wynika wprost z art. 542 § 5 k.p.k.

Sąd Najwyższy zdecydował o zwrocie oskarżonemu M. M. uiszczonej opłaty w kwocie 150 złotych, jak również o obciążeniu Skarbu Państwa kosztami sądowymi niniejszego postępowania.

Przeprowadzając postępowanie ponownie, Sąd Apelacyjny będzie miał na uwadze, aby rozpoznać niniejszą sprawę będąc należycie obsadzonym, w sposób uwzględniający wszelkie ustawowe wymogi ustalania składu orzekającego.

Mając na uwadze powyższe, należało orzec jak w sentencji wyroku.

a.s.